

OLY TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOGIK KADRLAR TAYYORLASHDA MUAMMO VA YECHIMLARI

Muallif: Xujaqulov Abdulaziz Xakim o'g'li¹

Affilyatsiya: Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasida katta o'qituvchisi¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14441795>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlar tayyorlashda yuzaga kelayotgan muammolar va ularning yechimlarini tahlil qilingan bo'lib, pedagogik kadrlar ta'lim tizimining asosiy poydevori sifatida, yosh avlodni tarbiyalash va ularga sifatli ta'lim berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: pedagogik kadrlar tayyorlash, oliy ta'lim tizimi, raqamli ta'lim texnologiyalari, o'qituvchi, rag'batlantirish.

KIRISH

Oliy ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Mamlakatning ta'lim tizimi, ayniqsa, pedagogik kadrlarning sifatli tayyorlanishi orqali, kelajakdagi avlodlarning bilim va ma'naviy saviyasini shakllantiradi. O'qituvchilar va pedagoglar, o'z navbatida, bu jarayonda asosiy vazifani bajaradigan, yoshlarni o'qitish va tarbiyalashda bevosita ishtirok etadigan kadrlar hisoblanadi. Shuning uchun, pedagogik kadrlar tayyorlash jarayoni faqatgina ta'lim tizimining sifatini oshirish uchun emas, balki mamlakatning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda, oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlar tayyorlashda bir qator muammolar mavjud. Bu muammolar nafaqat ta'lim sifatiga, balki jamiyatning umumbashariy taraqqiyotiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Oliy ta'lim muassasalarida pedagogik kadrlar tayyorlashda uchraydigan asosiy qiyinchiliklar qatoriga amaliy ko'nikmalarni yetarlicha rivojlantirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llashda yuzaga kelayotgan qiyinchiliklar, o'qituvchilarni motivatsiya qilishda yuzaga keladigan muammolar va o'qituvchilik kasbiga bo'lgan yoshlar orasidagi talabning pasayishi kiradi. Shu bilan birga, xalqaro ta'lim standartlariga moslashish, pedagogika sohasidagi innovatsiyalarni o'zlashtirish va pedagogik kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zaruriyati ham dolzarb masala hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Oliy ta'lim dasturlarining amaliyotga yomon moslashuvi. Muammo: Oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlarni tayyorlashda o'quv dasturlari ko'pincha nazariy bilimlarga asoslangan bo'lib, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yetarlicha yetibor berilmaydi.

Talabalar o'z bilimlarini sinfda qo'llash, o'quv jarayonini tashkil yetish, turli ta'lim metodlarini sinab ko'rish imkoniyatiga yega bo'lmaydi. Bu yesa, o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini pasaytiradi.

Yechim: Amaliyotga urg'u berish: Oliy ta'lim dasturlariga amaliy mashg'ulotlarni kiritish zarur. Talabalarga o'qituvchilik tajribasini olish imkoniyatini yaratish uchun amaliyotlar va praktikumlar davomiyligini oshirish kerak.

Mentorlik tizimi: Talabalar uchun tajribali o'qituvchilarni mentor sifatida tayinlash, ularga o'quv jarayonini qanday boshqarish, talabalarga qanday yondashish kerakligini ko'rsatish orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin.

O'qituvchilarni raqamli ta'lim texnologiyalari bilan tanishtirish

Muammo: Raqamli texnologiyalar ta'lim sohasida jadal rivojlanayotgan bo'lsa-da, pedagogik kadrlar ularni o'z amaliyotida samarali qo'llash uchun yetarlicha tayyor yemas. Ko'plab pedagoglar yangi texnologiyalar va o'qitish metodlari bilan tanishmagan yoki ular bilan ishlashda qiynalmoqda.

Yechim: Texnologiyalarni o'rgatish: Pedagogik fakultetlarda zamonaviy o'qitish texnologiyalari bo'yicha alohida kurslar o'rnatish, talabalar va o'qituvchilarga raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish bo'yicha amaliy treninglar o'tkazish zarur.

Onlayn kurslar va resurslar: Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilar va talabalar uchun onlayn platformalar orqali darslarni o'tkazish va o'qitish metodologiyasini takomillashtirishga doir maxsus kurslar yaratish muhimdir.

Pedagogik kadrlarning mehnat sharoitlari va motivatsiyasi

Muammo: Oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlarning mehnat sharoitlari ko'p hollarda yetarli darajada qulay yemas. Kam maosh, uzoq ish vaqti, ishni tashkil yetishda yuzaga keladigan muammolar o'qituvchilarning ishga bo'lgan motivatsiyasini pasaytiradi. Bu yesa ularning pedagogik mahoratini rivojlantirishda to'siq bo'ladi.

Yechim: Ijtimoiy va moliyaviy rag'batlantirish: Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarga qo'shimcha maosh va rag'batlantirish tizimini joriy yetish, mukofotlar va grantlar orqali ularni rag'batlantirish zarur.

Kasbiy rivojlanish imkoniyatlari: O'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish uchun doimiy ravishda seminarlar, konferensiyalar va kurslar o'tkazish, shuningdek, ularga o'z kasbiga bo'lgan qiziqish va ishtiyoqni saqlab qolish imkoniyatlarini yaratish lozim.

Muammo: Oliy ta'lim tizimi ko'plab hollarda xalqaro ta'lim standartlariga mos kelmaydi. Pedagogik kadrlar xalqaro me'yorlar va talablarga javob beradigan darajada tayyorlanmayapti, bu yesa mamlakatning ta'lim tizimiga global miqyosda nisbatan raqobatbardosh bo'lishiga to'sqinlik qiladi.

Yechim: Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish: Oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni kengaytirish, chet yel universitetlari bilan o'quv dasturlarini o'zaro tan olish tizimlarini yaratish zarur. Bu talabalar va o'qituvchilarga xalqaro tajriba olish imkoniyatini yaratadi.

Xalqaro sertifikatlash tizimi: Pedagogik kadrlarni tayyorlashda xalqaro sertifikatlarni qo'llash, o'qituvchilarni xalqaro miqyosda malakalash va ularga global ta'lim bozorida ishlash imkoniyatlarini yaratish muhimdir.

Pedagogik kadrlar tayyorlashda yetarlicha talabgorlikning yo'qligi

Muammo: Oliy ta'lim tizimida pedagogika sohasiga bo'lgan talab juda past bo'lishi mumkin. Yoshlar orasida o'qituvchilik kasbi nisbatan kam qiziqish uyg'otadi, bu yesa

pedagogik kadrlarning yetishmasligiga olib keladi. Bu holat ta'lim tizimining sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Yechim: Pedagogik kasbni targ'ib qilish: Yoshlarni o'qituvchilik kasbiga jalb qilish uchun maxsus targ'ibot dasturlarini tashkil yetish, pedagogika fakultetlariga kirishni osonlashtirish va o'qituvchilikni nufuzli kasb sifatida taqdim yetish zarur.

Stipendiyalar va grantlar: Pedagogika fakultetlarida o'qish uchun stipendiyalar va grantlar joriy yetish, shuningdek, o'qituvchilarga yuqori darajada ta'lim olish uchun rag'batlantirish imkoniyatlarini yaratish talabgorlikni oshirishga yordam beradi.

XULOSA

Oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonidagi muammolarni hal qilish, ta'lim sifatini yaxshilash va kelajak avlodni muvaffaqiyatli tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Amaliyotga urg'u berish, raqamli texnologiyalarni joriy yetish, mehnat sharoitlarini yaxshilash, xalqaro standartlarga moslashtirish va pedagogik kasbga bo'lgan qiziqishni oshirish orqali bu muammolarni hal qilish mumkin. Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarni tayyorlashda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo'llash, ta'lim tizimining sifatini yanada oshiradi va uning global miqyosda raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Azimov, A. A. (2020). Pedagogika va ta'lim nazariyasi. Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti.

Mirzayev, X. T. (2018). Oliy ta'lim tizimida pedagogik kadrlar tayyorlash masalalari. Tashkent: Ta'lim va ilmiy-texnikalarning zamonaviy yondashuvlari.

Karimov, I. A. (2019). Innovatsion ta'lim texnologiyalarining pedagogik jarayondagi roli. Toshkent: O'zbekiston fanlar akademiyasi nashriyoti.

Gulomov, A. I. (2021). Oliy ta'lim muassasalarida pedagogik kadrlarga bo'lgan talablar va uning o'zgarishlari. Tashkent: Oliy ta'lim nashriyoti.

Shamsutdinov, N. F. (2022). Pedagogik kadrlar tayyorlashda xalqaro tajriba va uning o'zbekistonga moslashuvi. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

Xujaqulov Abdulaziz Hakim o'g'li. Muhandislik ta'lim yo'nalishi talabalarini kasbiy tanlovga ta'sir yetuvchi omillar. Science and Yeducation. 2023.- Stranisы 493-496